

Joulukuu 2005

Vammaisjärjestöjen asiantuntemus oikeuksiinsa

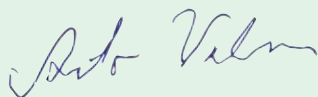
Me vammaiset pidämme tärkeänä, että meitä kuullaan itseämme koskevissa asioissa jo valmisteluvaiheessa. Tällöin voimme vaikuttaa sisältöihin ja tulkintoihin. Tätä palavaa toivettamme raamittaa globaali vammaispoliittinen iskulause "Nothing about us without us", joka tarkoittaa, ettei mitään vammaisiin liittyvää saa käsitellä tai päättää ilman heidän itsensä kuulemista eikä mielellään ilman heidän läsnäoloaan. Soisi jo ajattelutavan vammaisesta oman elämänsä subjektina juurtuvan kaikkialle yhteiskuntaan.

Vammaisjärjestöjen keskeinen tehtävä on toimia edustamiensa vammaryhmien asiantuntijana. Viimeisen kymmenen vuoden aikana vammaisjärjestöjen osaaminen jäsentensä työllistämisen edistämässä on lukuisten työllisyysprojektien ansiosta kehittynyt huomattavasti. Monella järjestöllä on jo kokopäiväinen työntekijä tarpomassa vammaisten kanssa työelämän polkuja. Näin karttunutta asiantuntemusta järjestöt haluavat nyt tarjota eväiksi työelämän suunnitteluun.

Vain tulevaan voi vaikuttaa. Kun lähdemme siitä, että myös vammaiset pääsevät tarrautumaan vahvasti lähivuosien eläköitymisen jättämään työvoiman resurssiaukkoon, he haluavat olla mukana muovaamassa paikkaansa työmarkkinoilla. Päänavauksena tähän VATES-säätiö selvitti vammaisten työntekijöiden asemaa työehtosopimuksissa. Vammaisia työskentelee nykyään – ja toivottavasti jatkossakin – yhä enemmän sellaisilla aloilla ja sellaisissa tehtävissä, joita koskee jokin työehtosopimus. Tutkimushankkeen yhteydessä järjestimme kaksi tiedotus- ja keskustelutilaisuutta työmarkkinakentälle. Asia kiinnosti ammattiliittoja kiitettävästi, joten nyt on dialogin virittelyn hetki. Kutsuimme säätiömme taustayhteisöjen työllisyysasiantuntijat sekä toimintamme kannalta keskeisten työnantaja- ja työntekijäliittojen edustajat kehittämään rakentavaa vuorovaikutusta. Tällainen yhteistyöfoorumi on ollut järjestöille vieras toimintamuoto. Siispä on aika tarjota pitkän järjestöperinteen kypsyttämää vammaistietoutta työmarkkina-vaikuttajille. Vastavuoroisesti haluamme kuulla, mitä liitoilla on sanottavana tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslaeista ja luottamus-henkilötoiminnasta.

Vammaisten työllisyysasteen nostamiseen tähtäävät lainsäädäntötoimet ovat pitkälti versoneet siitä työstä, jota vammaisjärjestöt vammaisnäkökulman esiintuojina - ja niiden perustama VATES-säätiö työllisyyden toimialan tuntijana - ovat menestyksellisesti tehneet runsaan kymmenen vuoden ajan. Yhteistyö jatkuu.

Arto Vilmi
tiedotussihteeri / sosiaalipoliittinen vaikuttaminen
arto.vilmi@vates.fi

VATES info

4 ■ 2005

VATES-info on VATES-säätiön tiedotuslehti, jossa on ajankohtaistietoa vajaakuntoisten työllistymisestä.

Päätoimittaja

Marjatta Varanka

Toimitussihteeri

Heikki Manninen
Puh. (09) 7527 5506
heikki.manninen@vates.fi

Toimittaja:
Arto Vilmi

Osoite

PL 40, 00621 Helsinki
(Olttermannintie 8)
Puh. (09) 7527 551
Faksi (09) 7527 5521

Osoitteenmuutokset ja tilaukset:

Marianne Kaunismäki
Puh. (09) 7527 5502
marianne.kaunismaki@vates.fi

VATES-info 1 / 2006
ilmestyy maaliskuussa 2006.
Siihen tarkoitettun aineiston tulee olla
toimituksessa viimeistään 27.1.2006.

Toimitus toivoo lukijoilta palautetta,
juttuideoita, käytännön esimerkkejä
ja kokemuksia.

Ulkoasu / piirroksat
Markku Böök

Kannen kuva
Hannu Lehmusvuori

Painopaikka
Savion kirjapaino Oy

Painos
6500 kpl

VATES-info on ilmainen.
Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

2 Pääkirjoitus

4 Heidi Damstedt tekee uraa

MS-tautia sairastava Heidi Damstedt on saanut työnantajalta tukea uran jatkamiseen.

6 Romaneja koulutetaan kouluavustajiksi

Huono koulutus ja syrjintä estävät romanien työnsaannin.

8 Tuettu työllistyminen kymmenen vuotta

FINSE:n historiaa juhlittiin ja tulevaisuutta pohdittiin juhlaseminaarissa Helsingissä marraskuussa.

12 Kolumni

Ulla Anttilan mukaan nyt on mitä parhaimmat mahdollisuudet estää lukuisten nuorten joutuminen vaikeasti työllistyvien joukkoon.

13 Apuvälineet auttavat työssä

Laitteet ja apuvälineet mahdollistavat vammaisille uudenlaiset työtehtävät.

14 Minun viikkoni ja haasteeni

Yrittäjä Jarmo Tiri kertoo viikostaan, johon mahtuu neuvotteluja, allasjumpaa ja uuden yhdistyksen perustaminen.

16 CEFEC:in seminaari

Euroopasta löytyy esimerkkejä menestyvistä sosiaalisista yrityksistä.

18 Sosiaalisen työllistämisen käsitteet

Valtakunnallinen työpajayhdistys ja VATES-säätiö ovat koonneet käsitteet yksiin kansiin.

20 Ajassa

Kari Karhun oma yrittäjätausta auttaa yritystutkijan työssä.

Arvioinnin aika -kirja avaa keskustelua vammaisten ja vajaakuntoisten palkkauksesta.

**Koulutus-
kalenteri
keski-
aukeamalla**

s.4

s.6

**FINSE
10 v.**

s.8

s.14

MS-tautia sairastava Heidi Damstedt

tekee uraa

- Olen lukenut, että MS:n aiheuttajana voisi olla "viikinkigeeni", eli sairautta esiintyy normaalia enemmän siellä missä viikingit aikanaan liikkuvat. Tutkimuksen mukaan pahimpia alueita ovat Pohjanmaa ja Skotlanti – ja kuinka ollakaan, minulla on sukujuuria kumpaankin.

Ulkoisesti Heidi Damstedt on kuin kuka tahansa kiireinen virkanainen. Hänellä on kuitenkin näkömätön seuralainen, MS-sairaus.

- Vasen jalka on huonompi kuin oikea, ja joi-nain päivinä sormet oikkuilevat. Ehkä sairaus näkyy työpäivän lopulla, kun olen väsyneempi, Heidi arvelee.

Heidi Damstedt on 34-vuotias, avoliitossa ja kahden lapsen äiti. Hän työskentelee Helsingin kaupungin liikelaitos Palmian viestintäsihteerinä. MS ilmoitti tulostaan 1997, kun Heidi oli saanut ensimmäisen lapsensa. Silloin ilmaantui mystisiä neurologisia oireita. MS-diagnoosi voitiin tehdä kuitenkin vasta 2004, kun eräänä päivänä työmatkalla vasen jalka ei pitänyt. Sairastumista edelsi stressaava ajanjakso, jolloin Heidi opiskeli hurjasti, teki paljon töitä uudessa työpaikassa, jossa vielä kaiken lisäksi oli huono ilmapiiri.

Diagnoosista alkoi sairaala- ja hoitokierre. Heidän sairaus on aaltomaisesti etenevä neurologinen sairaus, jota ei voi parantaa. Kuntoutus ja lääkehoito kuitenkin hidastavat taudin etenemistä ja helpottavat oireita. Heidän sairaus on pysynyt suhteellisen rauhallisena, ja hän on voinut jatkaa työtään.

Toista lasta odottaessaan 2004 - 05 Heidi voi erittäin hyvin. Neurologi suosittelikin, että hänen pitäisi pysytellä seuraavat kymmenen vuotta koko ajan raskaana, niin sairauden eteneminen pysähtyisi.

Työnantaja tukee

Työnantaja on suhtautunut hienosti Heidiin sairauteen. Hän on saanut oikeuden tehdä etätyötä, ja huonoina päivinä hänellä on oikeus tehdä työmatka taksilla. Toistaiseksi hän ei ole näitä etuja tarvinnut. Yrityksen periaate on, että työntekijää tuetaan kaikin mahdollisin toimenpitein, jotta työuraa voisi jatkaa mahdollisimman pitkään.

- Esimieheni suhtautui erittäin hienosti. Tunsin saavani tukea ja ymmärrystä. Hän myös halusi tietää mahdollisimman paljon sairaudesta, kertoo Heidi.

Heidi itsekin halusi kertoa mahdollisimman avoimesti sairaudestaan työpaikalla.

- On hyvä, että ihmiset tietävät, etten ole humalassa, jos kävely ei ole ihan vakaata.

Päivä kerrallaan – mutta täysillä

Heidi arvelee sopeutuneensa sairauden ilmestymiseen suhteellisen helposti. Hänellä on ollut kaksi leikkausta synnynnäisesti viallisen sydämen takia. Opintoihinsa kuuluneen harjoittelun Heidi suoritti Helsingin kaupungin rakennusviraston esteettömyyskampanjassa ”Helsinki kaikille”. Tuolloin hän oli paljon tekemisissä eri vammaisryhmien kanssa ja muistelee ajatelleensa, että voi olla itsekin vammainen.

- Kumma miten nopeasti unohtaa asioita, Heidi muistelee nyt myöhemmin.

Sairaus ei kuitenkaan tullut jälkiä jättämättä. Ensimmäisen pahenemistahen jälkeen Heidi huomasi olevansa kärsimätön, hän ei jaksanut keskittyä kauan yhteen asiaan eikä suostunut kuuntelemaan toisten murheita. Kun vielä kävi ilmi, että Heidiin keho ei kestä interferonihoitoa, hänen täytyi löytää paikka missä sai olla sairas, kärsivä, herkkä ja ilkeä. Tällainen paikka löytyi psykologin vastaanotolta. Keskustelut psykologin kanssa auttoivat. Lisäksi äsken sairastuneille järjestettävältä ensi-tieto-kurssilta löytyi kohtalotovereita, joiden kanssa saattoi jakaa kokemuksia; niin raadollisia kuin positiivisiakin.

Sairastava on itse paras MS:n asiantuntija. Myös Heidi hankkii tietoa sairaudestaan ja levittää tietämystä ympärilleen.

MS eli multipeliskleroosi

Maassamme on noin 6 000 MS-tautia sairastavaa. Määrä on kasvussa, koska diagnoosi osataan nyt tehdä yhä vähäisempien oireiden perusteella.

MS ilmenee tavallisesti 20 - 40 vuoden iässä. Tavallisimpia oireita ovat normaalia nopeampi uupuminen lihastyössä, alaraajojen pistely, vaihtelevat tasapainovaikeudet ja virtsanpudotuspulmat.

Sairaus ei tartu eikä periydy, mutta sairastumisalttius on suurempaa Pohjanmaalla ja suvuissa, joissa sairautta on esiintynyt.

MS voi edetä nopeasti ja vaikeuttaa liikkumista, mutta yhtä hyvin se voi jäädä täysin oireettomaksi koko loppuelämän ajaksi. Useimmat MS-tautia sairastavat eivät ole vaikeavammaisia.

Lisätietoa: www.ms-liitto.fi

Sairaus ei ole opettanut Heidiä ottamaan töitä löysin rantein.

- Töissä onnistutaan, ei vain hengailla, hän sanoo ja myöntää kahmivansa hommia. Sairaus ei olekaan estänyt työuralla etenemistä. Heidistä tehdään vuoden 2006 alusta Palmian tiedottaja, vastuualueenaan ulkoinen tiedotus ja markkinointi.

Myös jatko-opinnot yliopistossa ovat alullaan

Heidi kirjoitti Suomen MS-liiton lehteen Avaimeen numero 7/2004 sairaudestaan ja suhtautumisestaan siihen. Hän päätti kirjoituksensa:

- Olenkin ottanut periaatteeksi, että elän päivän kerrallaan huomista muurehtimatta. Nautin hyvistä päivistä täysin rinnoin – vai

Heidi Damstedt tekee nyt töitä täysillä, mutta hän on myös varautunut työn jatkamiseen vaikka sairaus pahenisi.

pitäisikö tässä tapauksessa sanoa molemmin rinnoin. Huonompina päivinä, kun olo on kuin ankeriaalla, annan itselleni luvan olla sairas ja toivon, että seuraavana päivänä kaikki on paremmin.

Teksti ja kuvat: Heikki Manninen

Romaneja koulutetaan kouluavustajiksi

- Työttömyys Suomen romanien keskuudessa on yli 60 %, arvioi *Malla Laiti*, joka on Etelä-Suomen läänin alueellisen romaniasian neuvottelukunnan sihteeri. Hänen mukaansa syy vähäiseen työllistymiseen on romanien huono koulutustausta.

Etelä- ja Itä-Suomen läänien alueella on käynnistynyt Rom-Equal -hankkeena toiminta, jonka tarkoitus on kohottaa osanottajien koulutustasoa ja kouluttaa työttömistä romaneista koulunkäyntiavustajia.

- Kävi ilmi, että vain kahdella osanottajalla on peruskoulun kurssi suoritettamatta, kertoo *Malla Laiti*. Tarkoitus on kuitenkin käydä peruskoulu läpi kaikkien kanssa, niin että kaikki pystyvät todella toimimaan koulunkäyntiavustajina ja tukemaan lasten koulunkäyntiä.

Etelä-Suomesta hankkeesta on mukana 15 ja Itä-Suomesta yhdeksän opiskelijaa.

Romanien kiertävä elämä päättyi, ja he saivat pysyviä asuntoja vasta 1960-luvulla. Tämä mahdollisti säännöllisen koulunkäynnin. Aluksi riitti, että lapset oppivat koulussa lukemaan, laskemaan ja kirjoittamaan. Romanien perinteisiin ammatteihin, eläintenhoitoon, käsitöihin ja kaupankäyntiin, pystyi vähemmäläkin opillisella sivistyksellä. Ei myöskään ollut opiskelleita, aikuisia romaneja lasten esikuviksi.

Nyky-yhteiskunnassa esiintyviin töihin tarvitaan enemmän koulutusta. Opetushallituksessa tehtiin vuosina 2000 – 2001 selvitys romanilasten koulutuksen tilasta. Tällöin selvisi, että romanivanhemmilta puuttui taito auttaa lapsiaan opintielä.

Myös syrjintää esiintyy. Romanin on vaikea päästä töihin, vaikka muodollinen koulutus olisikin. Tällä on historiallinen, romanien elämään ja kulttuuri-taustaan liittyvä selityksensä.

- Pitää olla varmuus, että saa säilyä romanina vaikka opiskelee, sanoo *Malla Laiti*, joka itse on kirjoittanut ylioppilaaksi ja opiskellut sosiaalikasvattajaksi.

- Paljon puhutaan romaninaisten vaatteista, mutta tekevähän naiset kotityönsä ja esimerkiksi siivoavat näissä vaatteissa, *Malla Laiti* toteaa. Hän kertoo, että jos romaninainen kohtaa toisia romaneja eikä hänellä ole omia vaatteitaan, hän on kuin alusvaatteisillaan. Romanivaatteet ovat osa romaninaisen identiteettiä. On varmaankin liikaa pyydetty ihmistä riisumaan identiteettinsä saadakseen töitä. Mikään ei kuitenkaan estä laittamasta suojavaatetta romani-asun päälle.

Romanit haluavat myös itse koulutusta. Vuonna 1994 tehdyssä kyselyssä 80 % vastanneista romaneista halusi läh-

teä opiskelemaan. Tähän tarpeeseen vastaa nyt kolme Euroopan sosiaalirahaston Equal -ohjelmasta vuosina 2004 – 2007 rahoitusta saavaa projektia, joista Etelä-Suomen lääninhallitus vetää pääkaupunkiseudulla ja Itä-Suomessa toteutettavaa hanketta.

Jyväskylässä on romanien työllistymiseen tähtäävä Romanit työelämään -hanke ja Oulussa Merikosken aikuis-koulutuskeskuksen Ovet auki -hanke, joka sisältää koulutusta ja yhteistyöverkoston luomista romanien, julkishallinnon ja elinkeinoelämän välille.

Suunnitelmissa on yhteinen julkaisu romanien työllistymisestä ja koulutamisesta.

Suomessa asuu noin 10 000 romania, muutama tuhat myös Ruotsissa. Nimi romani tulee heidän oman kielensä sanasta *rom*, joka tarkoittaa ihmistä.

Kielitoimisto suosittelee romani-sanana käyttämistä entisen mustalaisen sijasta. Myös muissa kielissä kehitys on samansuuntainen.

- On liikaa pyydetty, jos pitää riisua identiteettinsä saadakseen töitä, sanoo *Malla Laiti*.

Teksti ja kuva:
Heikki Manninen

”Meistä tulee turvallisia aikuisia lasten koulunkäyntiä tukemaan”

-Töitä kyllä löytyy, koulunkäyntiavustajista on pula, vakuuttavat *Tarja Nyman, Taisto Isberg, Janne Hedman, Jari Hedman* ja *Hellevi Hagert* yhdestä suusta. He ovat aloittamassa koulunkäyntiavustajan tutkintoon johtavat opinnot Helsingin Diakoniaopistolla.

He ovat innoissaan opiskelumahdollisuudesta, sillä he kokevat tulevat tehtävänsä tärkeiksi.

- Kouluelämä on raakaa nykyään. On tärkeää, että lapsi voi saada ammattillisen ja turvallisen aikuisen auttamaan koulunkäynnin sujumisessa, Tarja Nyman sanoo.

Taisto Isbergin mielestä tärkeintä on, että avustaja on oma itsensä.

Nämä kurssilaiset eivät ole ensimmäistä kertaa koulussa. Kaikkiaan 15 opiskelijasta vain kahdella on peruskoulu suorittamatta loppuun. Eikä peruskouluopintojen loppuun saattaminen näille kahdellekaan ole enää vaikeaa. Peruskoulun oppimäärää luetaan opintopiirissä ja se tentitään yhteistyöoppilaitoksessa erikseen. Kurssilaisista löytyy tuntiopettaja, lastenhoitaja, autonasentaja, laitokasvattaja ja kulttuuritukkeja.

- Tämä porukka motivoi opiskelemaan, meillä meni heti hyvin yhdessä, vakuuttaa Tarja Nyman. Autetaan toinen toisiaan asioiden omaksumisessa. Kurssin yhteishenkeä lisää se, että oikeastaan kaikki ovat uskovaisia. Tämä johtaa useammasta suusta vakuutukseen tulevan työn motiivista:

- Lähimmäisenrakkaus on tärkeintä.

Tarkoitus ei ole tulevaisuudessa soittaa pelkästään romanilasten koulutietä, vaan apua tarjotaan kaikille, niin valtaväestön kuin maahanmuuttajienkin lapsille.

- Autamme toisiamme asioiden oppimisessa. Romanien koulunkäyntiavustajakursilla on hyvä yhteishenki.

”Muutos lähtee naisista”

Koulutus alkoi orientaatiojaksolla toukokuussa 2005.

- Tarkoitus oli tasoittaa oppimisvalmiuksien eroja, etsiä oma oppimistyylisi, saada oikea kuva tulevasta ammattialasta ja saada aikaan hyvä yhteishenki, kuvaa opettaja *Taina Cederström* koulutusjakson alkuvaihetta.

Kurssilaiset on valittu tiukalla seuralalla. Erityistä huomiota kiinnitettiin motivaatioon ja oppimisvalmiuksiin.

- Naisista muutos lähtee, *Taina Cederström* sanoo ja kertoo, että joillakin kurssilaisilla on jo äitikin suorittanut ammattitutkinnon. Ryhmän miehet ovat vahvasti kasvatusalalle suuntautuneita ja heillä on esimerkiksi atk-alalla tai musiikissa monipuolisia valmiuksia. Jatkossa miesten saaminen alalle tulee olemaan haasteellista.

Varsinainen koulunkäyntiavustajan ammattitutkintoon valmistava koulutus alkaa tammikuussa 2006, jolloin ollaan kolme päivää viikossa työssäoppimisessa eli harjoitellaan koulunkäyntiavustajan töitä käytännössä. Harjoittelukoulut sijaitsevat Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla. Kaksi päivää viikosta istutaan koulunpenkillä teoriaopintojen parissa. Ryhmän pitäisi olla valmis vuonna 2007.

Koulutuksesta vastaa Helsingin Diakoniaopisto. *Taina Cederström* muistelee, että romaneja on suorittanut ennenkin vastaavan tutkinnon, mutta tämä on ensimmäinen pelkästään romaneista koostuva koulunkäyntiavustajaryhmä.

- Tämä ryhmä ei mitenkään eroa muista kurseistamme. Diakoniaopisto kouluttaa esimerkiksi maahanmuuttajia. *Taina Cederström* ihmetteleeekin, miksi romanien kouluttamista piti odottaa näin kauan. Maahanmuuttajien tulo on havahduttanut huomaamaan omatkin vähemmistöt.

- Romanien tilanne Suomessa on erilainen verrattuna moneen muuhun Euroopan maahan. Meillä romanit ovat oman maamme täysivaltaisia kansalaisia yhtäläisin oikeuksin ja oppivelvollisuuksin. Emme joudu aloittamaan koulutusta kielipinnoista, kuten monessa muussa Euroopan maassa. Meillä päinvastoin tuetaan opiskelijoita opiskelemaan kansainvälistä romaninkieltä. Tulevathan he työssään toimimaan romanikulttuurin asiantuntijoina.

■ Teksti ja kuva:
Heikki Manninen

”Kymmenen vuotta mutta ei suotta”

Tuetun työllistymisen Suomen verkosto FINSE juhli marraskuussa kymmentä toimintavuottaan järjestämällä Helsingissä seminaarin. Kaksipäiväisessä seminaarissa käsiteltiin niin verkoston historiaa kuin tulevaisuuden visioitakin. Seminaari koostui asiantuntijoiden luennoista. Tiiviin puheen vastapainoksi seminaari alkoi ja päättyi musiikilla.

FINSE
10 v.

Eeva Oksala ja Sami Varvio avasivat FINSE:n juhlaseminaarin vauhdikkaalla musiikilla.

FINSE:n historian kolme puheenjohtajaa samassa kuvassa: Maria Kaisa Aula, Helena Hiila ja Ulla Anttila

Diakonia-ammattikorkeakoulun rehtori *Jorma Niemelä* tavoitteli omassa puheessaan ”Unelmaa sosiaalisen eheyden yhteiskunnasta”.

- Tulevaisuudessa tullaan tarvitsemaan kaikki mahdolliset työvoimareservit työmarkkinoilla, jotta meidän yhteiskuntamme talous kestää ne haasteet, jotka sille annamme. Näin arvioi VATES-säätiön hallituksen puheenjohtaja *Simo Paasilta* ensimmäisen seminaaripäivän loppupuheenvuorossa.

- Työllistyminen avoimille työmarkkinoille edellyttää myös vahvaa yritysten mukaantuloa, ennakoiti Paasilta. Hänen mukaansa tämä on haaste FINSE:n seuraavalle vuosikymmenelle.

Yritykset mukaan - seuraava haaste?

Seminaarin avasi kansanedustaja *Ulla Anttila*, joka on FINSE:n nykyinen puheenjohtaja. Hän tarkasteli ajankohtaisia, menossa olevia hankkeita.

Väestöliiton toimitusjohtaja, FINSE:n ensimmäinen puheenjohtaja *Helena Hiila* kertoi FINSE:n historiasta. Hänen mukaansa luotu menetelmä toimii myös maahanmuuttajien ja nuorten työllistämässä sekä ikääntyvän työvoiman työssä pysymisen välineenä.

- Vammaisten henkilöiden oikeus työhön nousee ihmisoi-
keuskysymykseksi, arvioi Hiila myös esityksessään.

Toisen seminaaripäivän alkusi lapsiasiamies, FINSE:n edellinen puheenjohtaja *Maria Kaisa Aula* arvioi tulevaisuutta.

- FINSE on asettanut tavoitteekseen 1 500 vajaakuntoisen työllistymisen tuetusti avoimille työmarkkinoille vuonna 2010. Tavoitteeseen pääsemiseksi on saatava yritykset tietoisiksi tästä mahdollisuudesta. Lisäksi on vai-
kutettava työvoiman kysyntään kompensoimalla alhaisempaa tuottavuutta ja puuttamalla eläkevastuisiin, sanoi Maria Kaisa Aula.

Ylitarkastaja *Pentti Lehmijoki* työministeriöstä kävi läpi tuetun työllistymisen haasteita ja mahdollisuuksia.

Tuetun työllistymisen Suomen verkosto juhli

Dosentti Jorma Niemelä piti seminaarissa syvällisen ja vauhdikkaan esityksen mahdollisuuksista saavuttaa eheyden yhteiskunta.

Seminaarin puheenjohtaja Sari Loijas kahvittauolla.

- Vaikeasti työllistettävien pääsy ansiotyöhön nostaa aktivointi- ja työllisyysastetta. Palkkatulot vähentävät työllistyvän riippuvuutta sosiaaliturvasta. Työmarkkinoiden toimivuuden kannalta toiminta tuo esiin piilotyöpaikkoja. Työnhakijalle tuki on yksilöllistä ja tarvittaessa intensiivistä. Työntantajalle hyöty tulee työntekijän tukena ja ohjauksena työsuhteen alussa, luetteli Lehmijoki tuetun työllistymisen hyötyjä.

Tutkimusjohtaja *Pekka Parkkinen* VTTK:sta kävi esityksessään ”Työvoimapula vai pula työstä” läpi väestöluokujen avulla Sailaksen työryhmän tavoitteen (75 % työikäisistä 15 – 64 – vuotiaista työssä) ja nykyisen todellisuuden ristiriitaa. Tavoitteen ja tämän hetken tilanteen välillä on noin 300 000 työllisen ero. Parkkinen sanoa oli lohdullinen; kaikista ennakoituista väestöongelmista huolimatta Suomella näyttäisi olevan hyvä tulevaisuus odotettavissa. Työvoimapula avaa mahdollisuuksia myös vammaisille ja vajaakuntoisille.

Seminaarin puheenjohtajana toimi molempina päivinä valtakunnallisen vammaisneuvoston pääsihteeri *Sari Loijas*. Seminaariin osallistui noin 150 henkilöä.

VATES-säätiön hallituksen puheenjohtaja *Simo Paasilta* ja kehittämisspäällikkö *Leena Sariola* seurasivat tyytyväisenä seminaarin esityksiä.

Teksti: Heikki Manninen
Kuvat: Hannu Lehmusvuori

”Muutoksen suhteen ollaan puolesta välissä”

Todelliseen valtavirtaan on vielä matkaa. Vammaiset ihmiset ovat meillä Euroopassa suhteellisen tuntematon vähemmistö, jonka puolestapuhujia ei ole liikaa. Kiitos FINSE. Jatkamme mielellämme toimivaa yhteistyötä.

Monica Wilson toi kansainvälisen tervehdyksen FINSE-verkoston kymmenvuotisjuhlille videokonferenssilaitteiden välityksellä. Euroopan tuetun työn verkoston EUSE:n puheenjohtajana toista kolmivuotiskauttaan toimiva pohjois-irlantilainen kiitti verkostoa yhteistyöstä ja muistutti samalla, että tehtävää riittää jatkossakin.

Vammaisten ihmisten työllistymiseen liittyvässä keskustelussa on vähitellen päästy puhumaan ihmisten kyvyistä, taidoista ja osaamisesta. Riippuvuusajattelu on jäämässä taka-alalle.

- Ajattelutavan muutoksen suhteen ollaan nyt noin puolesta välissä. Osaamiseen keskittymisessä muiden vähemmistöjen oikeuksien eteen tehty työ voisi auttaa meitä, totesi Wilson.

Euroopan tasolla on lähestytty muun muassa naisasialiikettä ja ikäihmisten järjestöjä yhtäläillä kuin muitakin heikommassa asemassa olevia ryhmiä kuten etnisiä vähemmistöjä.

- Valtavirtaan pyrkiminen ja toisiin vähemmistöihin rinnastaminen ei aina ole helppoa tai mukavaa. Silti sitäkin kannattaa ennakoluulottomasti kokeilla ja asioista puhua oikeilla nimillä. Vammaisilla on oikeus työhön, ja sen pitäisi toteutua nykyistä paremmin, Wilson muistutti yhteisestä tavoitteesta.

Sosiaaliturvan rakentamisessa yhteistyötä

Laajenevassa Euroopan unionissa sosiaaliturva ja siihen liittyvät käytännöt ovat hyvin erimittaisia. Se tekee työllisyydestä puhumisesta vammaisten kohdalla toisinaan myös pulmallista.

- By and for disabled people; toimitaan yhdessä vammaisten itsensä kanssa heidän puolestaan. Tämä oli Monica Wilsonin viesti FINSE:n seminaarille.

- Työkyvyttömyyteen ja vajaavai-suuksiin keskittynyt puhe johtuu osin myös turvan tarjoamisen traditiosta, pohti Wilson.

Toisaalta vammaisen työntekijän on voitava luottaa siihen, että pahan päivän tullen tietää saavansa tarvitsemaansa apua. Wilson eritteli puheessaan eurooppalaista sosiaaliturvadilemää ja totesi toivovansa, että uudet EU-maat hyötyisivät muiden kokemuksesta.

- Sopivasti mitoitettu sosiaaliturva mahdollistaa aktiivisen osallistumisen. Työssä käyvien ihmisten on sitä paitsi todettu pysyvän terveempinä; siksikin yhteisön kannalta on järkevää kannustaa vammaisia aktiiviseen osallisuuteen. On muistettava ottaa huomioon kokonaisuus, jossa ihminen elää.

Edustuksellisuutta ja monialaosaamista

Kun vammaisille ihmisille etsitään yhä aktiivisempaa roolia työelämässä, tarvitaan osaamista ja tukea monelta yhteiskunnan sektorilta. Työnantajille on esiteltävä vammaisen työntekijän osaamista hänen omalla kielellään. Kuntoutus- ja sosiaaliturva-asiat puolestaan ovat oma lukunsa.

- Tuetun työllistymisen työhönvalmentaja on hyvä esimerkki tällaisesta välittäjäroolissa toimivasta ammattilaisesta. Silti tässäkin ammattikunnassa kaivattaisiin erikoistumista. Esimerkiksi työnantajat kuuntelevat mieluummin toisia työnantajia.

Tässä yhteydessä Disability Action -järjestön toiminnanjohtajana Pohjois-Irlandissa työskentelevä Wilson nosti esiin myös edustuksellisuuden. Vammaisten ihmisten hyväksi toimivien organisaatioiden tulisi näkyvästi toimia yhdessä myös vammaisten itsensä kanssa. Englanninkielinen termi puheessa kuului: ”by and for disabled people”.

- Todelliseen valtavirtaan on vammaisilla vielä matkaa. Vammaiset ihmiset ovat meillä Euroopassa suhteellisen tuntematon vähemmistö, jonka puolestapuhujia ei ole liikaa. Thank You FINSE. Jatkamme mielellämme toimivaa yhteistyötä, päätti tuetun työllistymisen eurooppalaisen verkoston puheenjohtaja Monica Wilson tervehdyksensä valkokankaalta.

Teksti: Outi Lindroos
Kuva: Hannu Lehmusvuori

”Hyvä paimen on paras johtajan malli”

”Hyvä paimen on paras johtajamalli. Aina lukiessani johtajuuden kirjoja palaan mielessäni hyvän paimenen vertaukseen. Siinä ovat hyvän johtajuuden monet elementit mukana; selkeä näkemys, ehjä minä, välittäminen lauman jäsenistä, jopa oman henkensä alttiiksi paneminen. Hyvä paimen pitää myös huolta itsestään.”

SOK:n pääjohtaja *Kari Neilimo* siteerasi piispa *Mikko Heikan* käsitteitä johtajuudesta esityksensä aluksi puhuessaan Tuetun työllistymisen Suomen verkoston FINSE:n seminaarissa Helsingissä.

Neilimo esitteli näkemyksiään yrityksen erilaisista vastuista. Ympäristövastuu on selvin ja myös yleisesti hyväksytty. Yrityksellä on myös taloudellinen vastuu; sen on tuotettava vastatakseen omistajiensa odotuksiin ja tuottaakseen hyvinvointia. Yhteiskuntavastuu on hänen mukaansa tuntemattomin osa yritysten vastuuta ja vasta lyömässä läpi.

Yhteiskuntavastuun ottaminen on kilpailuetu

Neilimon mukaan yhteiskuntavastuun minimitaso merkitsee, että yritykset noudattavat lainsäädännön, normien ja sopimusten velvoitteita sekä hyvän yrityskäytännön periaatteita. Toinen taso liittyy haluun ottaa vastuuta yli minimirajojen sekä osallistua oman henkilöstön hyvinvoinnin kehittämiseen ja toimintaympäristön edistämiseen.

Kolmas yhteiskuntavastuun taso liittyy yrityksen kykyyn vastata sidosryhmiensä odotuksiin. Neljäs taso liittyy yhteiskuntavastuu-ajattelun hyödyntämiseen yrityksen liiketoiminnoissa kilpailukykyä edistävällä tavalla. Hän katsoi, että minimitasoa korkeamman yhteiskuntavastuun ottaminen on yritykselle kilpailuetu.

- Yrityksen yhteiskuntavastuu ulottuu talouteen, ympäristöön ja ihmisiin, sanoi Neilimo. Hänen mukaansa ihmiskasvoinen markkinata-

lousyritys on moderni, hyvin johdettu yritys, jossa yrityksen sisäiset henkilöstösuhteet perustuvat luottamukseen, toistensa kunnioittamiseen ja oikeudenmukaisuuteen.

- HOK-Elanto on SOK:n yrityksistä pisimpään ollut mukana monikulttuurisuuden rakentamisessa osaksi arkea. Se on työllistänyt maahanmuuttajia ja kehitysvammaisia sekä viime vuosina myös mielenterveyskuntoutujia. Heitä on aina tietty määrä työssä, kertoi Neilimo.

Neilimon mielestä vammaisten työllistäminen ei ole yhteiskuntavastuuta vaan normaalia yritystoimintaa. Hän kiisti myös ajatuksen ”kiintiövammaisista”, joilla yritys ostaisi itselleen hyvää omaa-tuntoa.

- Ei vammaisia eroteta sen herkemmin kuin muitakaan. Siinä toimivat ihan muut pelisäännöt, jos erottamisiin joudutaan, arvioi Neilimo. Hänellä tosin ei ole omakohtaista kokemusta, SOK:n työntekijämäärä kasvaa koko ajan noin 500 hengen vuosivauhtia.

S-ryhmä on mukana ESR:n Response – hankkeessa SPR:n kanssa vaikeasti työllistettävien auttamisessa työelämään. Ryhmän omassa Jollas-instituutissa valmentajia koulutetaan monikulttuurisuuden ja erilaisuuden hyväksymiseen sekä ikärasismien välttämiseen.

Ikääntyneet työntekijät ovat Neili-

SOK:n pääjohtaja Kari Neilimo piti yhteiskuntavastuun ottamista yrityksen kilpailuvalttina.

mon mukaan erityinen haaste työelämässä. Heitä ei voi ”pomottaa”, heitä on johdettava eri tavalla, koska heillä on pitkä kokemus ja laajat tiedot asioista.

Teksti: Heikki Manninen
Kuva: Hannu Lehmusvuori

Räätälöidyillä työllistämismalleilla tuloksiin

Uudella vuosituhanella vajaa-kuntoisten työllistymiseen puhaltavat ristikkäiset tuulet. Toisaalta vaatimukset yhä ammattitaitoisemmasta ja pysyvämmästä työvoimasta koventavat työelämää ja toisaalta väestön vanhenemisen pitäisi tuoda tilaa työmarkkinoille. Nyky-Suomella pitäisi olla pedagogisesti mitä parhaimmat mahdollisuudet estää lukuisten nuorten joutuminen vaikeasti työllistyvien joukkoon.

Viime kesänä valittu FINSE:n uusi johtoryhmä piti syyskuussa ensimmäisen kokouksensa. Kokouksessa linjasimme strategiaksemme ratkaisujen etsimistä seuraaviin kysymyksiin:

1. Työnantajien velvoitteita on muutettava sellaisiksi, että ne eivät estä vammaisen tai pitkäaikaissairaana työllistymistä. ”Viimeisen työnantajan rasite” on poistettava mahdollisimman tarkkaan, jotta työnantaja uskaltaa ottaa riskin vaikeastikin vammaisen henkilön työllistämiseksi ilman pelkoa, että tämän varhainen eläkkeelle jääminen tulisi työnantajalle kalliiksi.

2. Työllistämistukiudistuksessa ja tuen jatkokehittämisessä on pyrittävä yksilöllisesti räätälöityihin työllistämismalleihin. Mallia on otettava Ruotsista, missä tuen määrä suhteutetaan työllistämistä vaikeuttavan haitan asteeseen. Tavoitteena pitää olla työpaikkojen luominen avoimelle sektorille, missä on paljon avustavia tehtäviä, jotka nyt jäävät enimmäkseen tekemättä.

3. Koulupudokkaat on poimittava mukaan. Yhteistyössä opetusviranomaisten kanssa on kampanjoitava sen puolesta, että nuoret saisivat suorituksi peruskoulun päästötodistuksen, siirtäisivät peruskoulun jälkeisiin opintoihin ja sittemmin työelämään. Eri vaiheisiin liittyviin siirtyimiin sekä

opintojen ohjaukseen on kiinnitettävä huomiota myös erityisryhmien, kuten oppimisvaikeuksista kärsivien nuorten kohdalla.

4. Aiempaa linjausta työnantajille kohdistuvasta kampanjoinnista jatketaan. Tarkoituksena on vähentää työnantajien mahdollisia ennakkoluuloja sekä opastaa käytännössä tukityöllistämiseen liittyvissä paperitöissä.

Tavoitteisiin pääseminen edellyttää verkostoitumista. Olennaista on myös vaikuttaa eri ministeriöiden poliittiseen johtoon muutosten toteuttamiseksi, ja tähän FINSE:n johtoryhmä pyrkii myös käytännössä.

Miten työllistyminen liittyy muuhun vammaislainsäädännön kehitykseen? Merkittävä tulevaisuuden haaste on vammaisten työllisyysasioiden nivominen mahdollisimman laajasti eri lakien kehittämiseen.

Kehitysvammalainsäädäntö on peräisin 1970-luvulta. Aikoinaan modernia lakia olisi vihdoinkin aika muuttaa. Selvitysmies Erkki Paara esitti viime keväänä valmistuneessa selvityksessään sosiaali- ja terveysministeriölle kehitysvammalain ja vammaispalvelulain yh-

distämistä. Hän esitti myös, että valtio kustantaisi lisäpanostuksellaan puolet kuntien vammaispalveluista. Ehdotusta perustellaan sillä, että vammaisille ihmisille välttämättömät palvelut ovat nykyisellään liiaksi riippuvaisia kuntien taloudellisista voimavaroista ja vammaismyönteisyydestä. Hyvin toteutettuna kehitysvammalain ja vammaispalvelulain yhteensovittaminen parantaa myös kehitysvammaisten työllistymismahdollisuuksia.

Jos lakiudistuksessa toteutetaan vaikeavammaisten avustajapalveluiden muuttaminen subjektiiviseksi oikeudeksi ja varmistetaan valtion lisäresurssit vammaispalveluihin, uudistus parantaa vaikeavammaisten asemaa ja heidän työllistymismahdollisuuksiaan. Heidän osaltaan on myös erityisen tärkeää huolehtia rakennetun ympäristön esteettömyydestä.

Ulla Anttila

Kirjoittaja on kansanedustaja ja Tuetun työllistymisen Suomen verkoston FINSE:n puheenjohtaja.

Kuva: Juha Saarinen

Työelämässä tarvitaan tekniikkaa ja taitoja

Tekniikan kehittyminen on tuonut uusia mahdollisuuksia osallistua ajasta ja paikasta riippumatta sekä hallita tietoa myös työssä. Laitteet ja apuvälineet mahdollistavat tänään vammaisille työntekijöille useimpien työtehtävien tekemisen.

Aina ei ole helppo erottaa, mitkä laitteet liittyvät nimenomaisesti työelämään, sillä samankaltaista välineistöä saatetaan tarvita jo opiskeluaikana. Pyörätuoli voi olla tarpeellinen liikkumisväline myös vapaa-ajalla, ja iltauutiset saattavat joka tapauksessa avautua tarkasteltaviksi tietokoneen näytölle.

- Apuvälineiden käytön huomaat työpaikalla useimmiten vasta sitten, kun oikeanlaisia ei ole käytettävissä tai kun ne hajoavat juuri kriittisellä hetkellä, sanoo Heikkonen.

Tasa-arvoisuudesta ristiriitaisia kokemuksia

Tekniikan kehittymisen lisäksi esteettömyysasioiden tietynlainen trendikkyyks antaa mahdollisuuksia vammaisten osallistumiselle työpaikoilla. Silti työosarkaa riittää. Esimerkiksi työikäisistä näkövammaisista vain noin 20 % on kokopäivätyössä, kun vastaava tilastoluku koko väestöstä on kolminkertainen.

- Yhdenvertaisuuslakia odotettiin järjestöissä innolla. Lakitekstiin kirjattu velvoite kohtuullisista mukautuksista on kuitenkin saanut aikaan työolosuhteiden järjestelytuhakemusten hylkäämisiä. Lakia on tulkittu niin, että hankinnat kuuluvatkin työnantajalle. Se ei varmasti edistä yhdenvertaisuutta eikä ollut edes lain tarkoitus, huokaa Heikkonen.

Vammaisjärjestöt ovat puhuneet työllisyydestä pitkään. Haasteet eivät ole pienentyneet, vaikka oikeaan suuntaan onkin menty.

- Ennen esimerkiksi näkövammaisia ohjattiin tiettyihin ammatteihin, nyt

- Toimivat apuvälineratkaisut ovat osallistumisen lähtökohta. Välineet mahdollistavat esimerkiksi näkövammaiselle tekstipohjaisen kommunikaation käyttämisen. Liikuntarajoitteinen taas ei pääse työpaikalleen ilman tarvitsemiaan kynnärsauvoja, pelkistää Näkövammaisten Keskusliiton järjestöjohtaja Merja Heikkonen.

Vammaisten osallisuus työelämään puhutti apuvälinemessujen yhteydessä syksyllä järjestetyssä seminaarissa. Seminaarista vastasivat Invalidiliiton, Näkövammaisten Keskusliiton ja Kuulonhuoltoliiton työllisyysasiantuntijat. Apuvälinemessut järjestetään taas syksyllä 2007.

työllistämiskäytökset eivät ole niin yksiselitteisiä. Työtehtävien muuttuessa tarvitaan uusia ratkaisuja.

Osallisuuden ei riitä pelkkä tekniikka

Työelämän apuvälineistä puhuttaessa pelkkä työpaikalle selviäminen tai tiedon vastaanottaminen ei tietenkään riitä vaan on hallittava hyvin paitsi oma työtehtävänsä myös löydettävä oma roolinsa työyhteisössä.

- Päästäkseen täysvaltaiseen jäsenyyteen omassa työyhteisössään on vammaisen usein panostettava erikseen myös sosiaaliseen puoleen ja kanssakäymiseen.

Merja Heikkonen kertoo esimerkin omasta työstään:

- Kun lähdin työmatkalle, joudun

näkövammaani vuoksi käymään läpi matkareitin yksityiskohtaisesti. Ellen muista ulkoa, onko Porin rautatieasemalla taksitolppaa ja määränpäässä vastaanottajaa, selvitän miten pääsen perillä sisään asti. Matkalta palattuani olen joskus aika poikki, kun järjestelyt ovat vaatineet extra panostusta.

Kun arjen sujuminen vaatii selviytymistä, eivät voimat aina tahdo riittää tarvittavaan kanssakäymiseen.

- Sillä tavalla vammaisuus muovaa myös persoonallisuutta ja saa ihmiset helposti pyytelemään anteeksi rajallisuuttaan tai sitä, että tarvitsevat toisen apua. Työssä käyminen ei siis ole pelkkä välineriippuvainen tekniikkalaji.

Teksti: Outi Lindroos
Kuva: Heikki Manninen

Minun viikkoni

Jarmo Tiri työllistää itsensä yrittäjänä. Hänen vauhdikkaassa viikossaan sekoittuvat työasiat, fysioterapia ja uuden yhdistyksen; Henkilökohtaisten Avustajien Työntajien Liiton eli Hetan perustaminen ja käynnistäminen. - Ihmiset ovat tämänkin työn suola, Jarmo Tiri sanoo. Hänen viikkoaan rytmittävät palaverit asiakkaiden luona. Siihen sekoittuu myös sähköpyörätuolilla liikkuvan arkisia harmeja; kärryä on huollettava, ja invataksi menee väärään osoitteeseen.

...ja yrittäjän haasteet

Itälenkki vaimon ja koiran kanssa. Sitten käyn sähköposteja läpi ja päivittän vähän Hetan sivuja.

Tiistai 11.10.

"Näiden ihmisten kanssa tehdään jotain merkittävää"

Olen Jarmo Tiri, 44-vuotias yrittäjä. Pyörätän Särmä Konsultointi Oy -nimistä yritystä. Tärkein asiakkaani on eTäi-ka Oy, jossa olen toiminut vuokramyyn-tijohtajana ja konsulttina. Sen lisäksi minulla on muutamia muita asiakkaita. Yrittäjäyys sopii erinomaisesti elämäntilanteeseeni. Voin helposti säädellä päiväni ja jättää aikaa riittävästi esimerkiksi fysioterapialle. Olen perheellinen; yksi vaimo, yksi tytär ja yksi koira.

Lauantai 8.10.

"Perustamme uuden yhdistyksen"

Tänään on erityislauantai. Perustamme uuden yhdistyksen, sen nimeksi tulee Heta – Henkilökohtaisten Avustajien Työntajien Liitto. Valmistelutiimin reilun kuukauden työ saavuttaa tänään ensimmäisen välitavoitteen. Kynys ry:n toimistoon kokoontuu yli 30 vammaista työntajaa.

Huolestuttaa, että menen liian pienillä yönillä. Tein yöllä puoli kolmeen kokousvalmisteluja ja lähdin koiran kanssa pienelle aamuyölenkille ja törmäsin naapurin isäntään. Lämmin syksy-yö tuntui olevan mitä parasta aikaa istua pihalla, nauttia pari konjakkia ja tuumailla maailmanmenoa.

Sunnuntai 9.10.

"Ilmassa on tekemisen makua"

Päivä on juuri vaihtunut sunnuntain puolelle, kun kotiudun Hetan perustamiskokouksesta ja pienestä illanvietosta. Tyytyväinen olo, päivä meni hyvin. Kalle Könkkölä veti kokouksen rutiinilla.

Illalla tarkastelen ja lähettelen sähköposteja. Taas Heta on saanut uusia jäseniä, ilmassa on tekemisen makua. Vihdoin sänkyyn, kun maanantai koittaa.

Maanantai 10.10.

"Äkkiä painovoima lakkaa vaikuttamasta"

Viikon aloitusaamut ovat tähtitietä. Ylös klo 6.20 ja allasjumpsaan 7.30. Puolitoistatuntia kuin avaruudessa, jossa yhtäkkiä painovoima lakkaa vaikuttamasta. Saunaan sen päälle ja töihin.

Olen kantanut huonoa omaatuntoa avaussoitointensiteetistä. On muka liikaa muuta tekemistä. Olisin varmasti pystynyt parempaan. Täytyy ryhdistäytyä.

Aamupalaverissa on kahdeksan henkilöä kuuntelemassa; markkinoinnin johtoa ja kehitystiimiä, tietohallinto- ja verkkopalveluista vastaavia. Menee hyvin, minusta me puhumme samaa kieltä, mukavia ja mutkattomia ihmisiä. Minusta tuntuu, että näiden ihmisten kanssa tehdään vielä jotain merkittävää.

15 minuuttia aikaa siirtyä seuraavaan palaveriin, onneksi se on lähellä. Miellyttävä ja älykäs nainen konsultti-yhtiöstä sekä tietopalveluista vastaava kaveri, jolla on sympaattinen olemus ja järkevä lähestyminen haasteisiin. Nainen puhuu hyvin. Ihmiset ovat tämänkin työn suola. Paljon mahdollisuuksia, lupaan tehdä tarjouksen.

Menen palaverista iltapäivällä sisäkon luokan ja annan pienen tietojärjestelmän käyttökoulutuksen. Säntään tapaamaan Hetan puheenjohtajaa Elina Akaan-Penttilää. Laadimme ensimmäisen hallituksen kokouksen asialistan ja mietimme tulevan strategiapäivän tavoitteita. Meinaan myöhästyä seuraavasta tapaamisesta, uusi tuttavuus Hetan toimintaan. Energiaa riittää, uskon että myös kykyä tuottaa.

Teen vielä pieniä päivityksiä Hetan sivuille ja luen joitain sähköposteja. Kello tikittää jo keskiviikon alkua, kun pääsen nukkumaan.

Keskiviikko 12.10.

”Taas hyvää palautetta”

Palaveri isossa ketjussa; taas hyvää palautetta. Matkustan metrolla takaisin kotitoimimistoon. Metrossa katselen ihmisiä, joilla on erilainen elämä kuin omiani. Ihmisten katselu ei aina ole huvia, onneksi sentään useimmiten.

Kotona en saa mitään aikaan. Lähden appiukon 70-vuotispäiville. Ja voi viettävä, yksi tatuoitu apina ajaa minua tahallaan kylkeen, onneksi hiljaa. Poliisit tekevät tunnin yhtä pientä lappua. Myönsi se lopulta syyllisyytensä. Pojalta oli kortti kuivumassa, ei mitään, ehkä pieni sakko. Minusta poika olisi pitänyt viedä kamarille. En voi sietää tätä yhteiskuntaa, missä mitä tahansa voi tapahtua ilman seuraamuksia.

Pois tullessa invataksi on mennyt väärään osoitteeseen. Ärsyttää niin paljon, että päätän ajaa sähköpyörätuolilla pikkutakkisillani ulkona viisi kilometriä metropysäkille. Illalla en osaa keskittyä mihinkään.

Torstai 13.10.

”Taisin saada kirkastettua oleelliset asiat”

Erityinen viikko, tänään on toinen allasjumppa. Yleensä tästä nautitaan

MITÄ?
KENELLE?
KUINKA?

vain kerran viikossa. Vain yksi palaveri tälle päivälle. Taisin palaverin lopulla saada kirkastettua oleelliset asiat. Lupasin tehdä materiaalin tiistaiksi.

Menen Hulluille päiville ostoksille, siellä tädit ovat hurmoksessa. Rautainen konsepti, yhden joulun sijasta neljä. Tytär putosi illalla hevosien selästä. Arveuttaa koko harrastuksen järkevyyden riskien vuoksi.

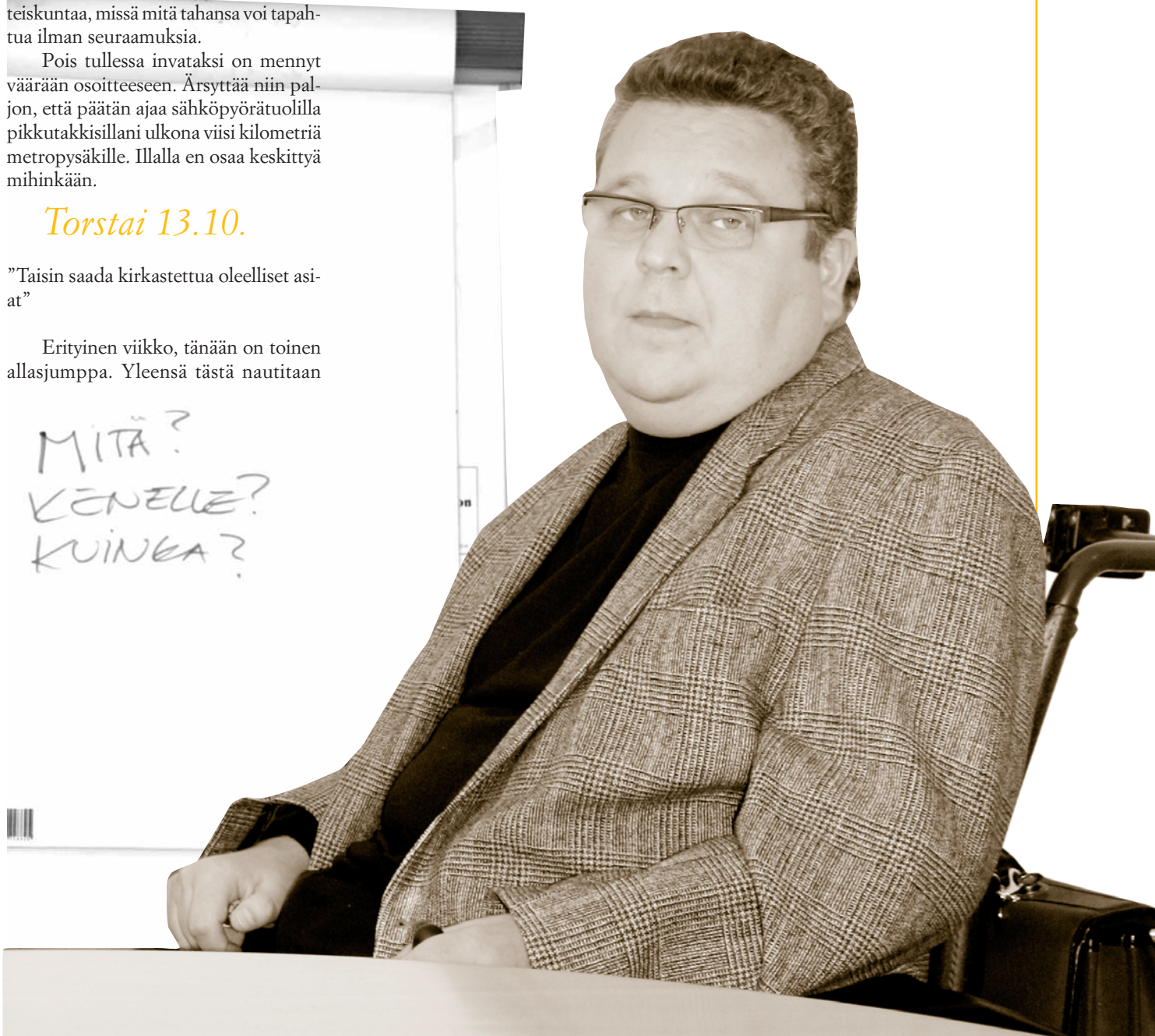
Illalla uutisissa jatkuu edelleen turha puhe Fortumin optioista. Nyt on jo viikkotolkulla höpisty ja vatvottu asiaa, joka ei todellakaan ole tämän yhteiskunnan ykkösongelma. Poliitiikan irtopisteiden kerääminen ei voi mennä enää pidemmälle.

Perjantai 14.10.

”Ensi viikolla on hienoja mahdollisuuksia”

Kärry takkuua ja se on huollettava. Oma päivä, jolloin pitäisi saada aikaan vaikka mitä. En kuitenkaan saa, olo tuntuu flunssaiselta. Olen koko illan yksin kotona, tyttö kaverilla ja vaimo asiakkaidensa kanssa konsertissa. Ravaan jääkaappin ja television välillä mutta en sorru tupakkaan vaikka jalkoja ja käsiä kihelmöi, koko olemus on hermostunut. Vaihdan television Olavi Virtaan. Huomaan odottavani ensi viikkoa. Siellä on hienoja mahdollisuuksia.

Kuvat: Heikki Manninen

Sosiaalinen yritystoiminta kukoistaa Euroopassa

Eurooppalainen sosiaalisen yritystoiminnan kehittämissyhdystys CEFEC:n seminaari pidettiin tänä vuonna Novo Meston kaupungissa Sloveniassa. Seminaarin järjesti Slovenian Mielenterveysyhdistys.

Ohjelmassa oli esitelmää sosiaalisen yritystoiminnan rahoitusmalleista, laatu-järjestelmistä ja franchising-mahdollisuuksista eri jäsenmaissa. Työryhmissä pureuduttiin tarkemmin liiketoiminnan kehittämiseen, markkinointiin ja työvoiman koulutukseen sekä kuntoutumiseen liittyviin kysymyksiin. Euroopasta löytyy lukuisia esimerkkejä menestyvistä sosiaalisista yrityksistä. Valistuneiden ja laatu-tietoisien kuluttajien, järjestöjen ja valtioiden lisäksi myös EU on ollut rahoittajana tukemassa tätä kehitystä.

Vuoden sosiaalinen yritys Britanniasta

Vuoden sosiaalisiksi yritykseksi valittiin pakkaus- ja postituspalveluja tarjoava brittiläinen Pack-it. Yritys työllistää 18

Seminaarin aikataulu oli miellyttävän letkeä ja järjestelyt toimivat muutenkin juohevasti.

kokoaikaista ja kolme osa-aikaista henkilöä. Työntekijöissä on mielenterveyskuntoutujia, rikollisen taustan omaavia, oppimisvaikeuksista kärsiviä ja kuuroja henkilöitä. Tämä moninainen joukko on hioutunut tekemään hyvää jälkeä ja loistavaa tulosta. Yritys syntyi vuonna 1988 Cardiffin kunnan päivätyökeskuksen omistukseen.

Menestystarina alkoi, kun yrityksen johtoon tuli media-alalla työskennellyt *John Bennet*. Hän omistautui yritykselle koko tarmollaan ja sydämellään. Hän halusi vähentää yrityksen riippuvuutta avustuksista, ja onnistui tekemään sopimuksen muun muassa ison Royal Mail-yhtiön kanssa.

Bennet ei peitellety haluaan voittaa,

Seminaarin jälkeen suomalaisella seurueella oli aikaa nauttia päätös-illallinen paikallisessa perinneravintolassa: Vasemmalta Ellen Vogt, Matti Pukkio, Marja Tiittanen, Susanne Stadius-Raivio ja Mika Vuorela.

CEFEC on eurooppalainen yhdistys, johon kuuluu yrityksiä, työhankeita, osuuskuntia ja muita organisaatioita. Se auttaa mielenterveyskuntoutujia ja muita vajaakuntoisia integroitumaan yhteiskuntaan ja työelämään. Jäsenenä yhdistyksessä on noin 120 yhteisöä 20 maasta. Suomalaisia jäseniä ovat Mielenterveyden Keskusliitto ja VATES-säätiö.
www.cefec.de

kun ehdolla olleet yritykset esittelivät seminaariyleisölle toimintaansa. Palkinnon saatuaan Bennet oli iloinen voitosta ja kertoi palkinnon motivoivan entisestään jo sitoutunutta henkilökuntaansa. Hän totesi itsekin olevansa elämänsä parhaassa työpaikassa.

Laki omissa käsissä

Suomi on yksi harvoista maista, jossa on erillinen, sosiaalista yrittäjyyttä koskeva lainsäädäntö. Työministeriön edustajat ottivat mallia erityisesti Iso-Britanniassa tapahtuneesta kehityksestä lakia laatiesaan, vaikka Britanniassa ei varsinaista lakia olekaan. Britanniassa sosiaaliset yritykset ovat syntyneet ja kehittyneet aktiivisten kansalaisten ja

järjestöjen toimesta ilman valtion ohjausta tai tukea.

Sosiaalisen yritystoiminnan kehittämishanketta Iso-Britanniassa vuodesta 1997 johtanut *Sally Reynolds* työskenteli aiemmin kansainvälisen yrityksen markkinointitehtävissä. Mutta jo ensimmäinen työpäivä mielenterveyskuntoutujien parissa innoitavaksi haasteeksi yhdistää liikemaailman toimintatapoja

sosiaaliseen toimintaan.

Seminaarissa julkistettiin Reynoldsin kehittämä selkeä ja tasokkaasti toteutettu Sosiaalisen yrittäjän käsikirja, joka käsittelee yrittäjyyden, työllistämisen ja työntekijän vahvistumisen teemoja. Käsikirja on tehty yhdessä sosiaalisten yrittäjien kanssa ja se sisältää laatusuosituksen sosiaalisiksi yrittäjiksi haluaville. Yrittäjät ovat näin ottaneet "lain omiin käsiinsä" ja laatineet omat ja yhteiset pelisääntönsä.

Jokaisen panosta tarvitaan

Esitelmässään *Matti Pukkio* esitteli suomalaisen lain sosiaalisesta yritystoiminnasta. Hyvinvointiyhteiskunnan ylläpito edellyttää verovaroja. Verovaroja kertyy tehdystä työstä, ja uusia työpaikkoja syntyy ja on synnyttävä yrityksiin, eikä kasvatettava julkista sektoria. Suomessa on noin 170 000 vaikeasti työllistettävää henkilöä eli 6,5 % työvoimasta, joten sosiaalisille yrityksille on potentiaalista työvoimaa jo olemassa. Pukkio näkee sosiaaliset yritykset Suomessa osana yritysmaailmaa, ei sosiaalitaloutta.

Pukkio toivoi, että Suomen jo voimassaolevaa lakia toteutettaisiin edelleen yritystoimintaa edistävänä. Pukkio oli toiveikas tulevaisuuden suhteen ja piti sosiaalista yritystoimintaa tärkeänä keinona löytää vajaakuntoisille työtä ja toimeentuloa.

Marraskuun alussa 2005 Suomessa on rekisteröity jo yli 30 sosiaalista yritystä, jotka työllistävät yhteensä yli 250 henkilöä. Lakia sosiaalisesta yritystoiminnasta ollaan valmiita kehittämään saadun palautteen mukaan.

Mielenterveyden Keskusliiton työllisyyspäällikkö *Mika Vuorela* johtaa keväällä 2005 käynnistynyttä Vertaisvoima käyttöön -projektia, joka on osa Joen-

suun kaupungin OPTIO TYÖELÄMÄÄN – Joensuun Seudun Työllisyys EQUAL -hanketta. Projektin käynnistää vertaistukeen perustuvaa ryhmätoimintaa työttömille ja mielenterveyskuntoutujille opiskelun ja työelämään siirtymisen tueksi.

Tavoitteena on kehittää työllistymisen tueksi sosiaalinen työosuuskunta ja tehdä yhteistyötä jo olemassa olevien yritysten kanssa. Vuorelan mielestä sosiaalisen yritystoiminnan periaatteet ja tavoitteet voivat muokata yritysten ilmapääpiiriä suvaitsevampaan ja tasa-arvoisempaan suuntaan ja näin lisätä työyhteisön hyvinvointia. Sosiaalisen yritystoiminnan syntymiseen tarvitaan sekä työntekijöiden että yrittäjien sitoutumista ja ymmärrystä siitä, että vaikka työntekijän työkyky olisi alentunut, hän voi silti antaa yritykselle oman arvokkaan työpanoksensa ja osaamisensa.

Suomesta seminaarissa olivat mukana *Susanne Stadius-Raivio* ja *Ellen Vogt* VATES -säätiöstä, *Matti Pukkio* työministeriöstä, *Mika Vuorela* Mielenterveyden Keskusliitosta, *Raija Tiainen* Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrisesta yhdistyksestä ja *Marja Tiittanen* Vertaisvoima käyttöön -projektista Joensuusta.

Teksti: Marja Tiittanen
Kuvat: Raija Tiainen

Yhteiset määritelmät sosiaalisen työllistämisen toimialalle

”Sosiaalisen työllistämisen toimialan käsitteet” –raporttiin on koottu VATES-säätiön ja Valtakunnallisen työpajayhdistyksen yhteinen näkemys sosiaalisen työllistämisen keskeisestä käsitteistöstä.

Sosiaalisen työllistämisen toimiala on kehittynyt voimakkaasti, mikä on osaltaan lisännyt tarvetta käsitteistön laaja-pohjaiselle määrittelylle. Toimialan käsitteistö on jäsentymätöntä ja kirjavaa.

Lainsäädännön, viranomaisten ohjeiden kautta tai muuten käyttöön laajasti vakiintunutta käsitteistöä on vähän. Eri viranomaisilla saattaa myös olla erilainen sisältö samoille käsitteille.

Ongelma koettiin niin suureksi, että VATES-säätiö ja Valtakunnallinen työpajayhdistys ry päättivät syksyllä 2004 tuottaa yhteisen näkemyksen alan keskeisestä käsitteistöstä. Tekijät uskoivat sen osaltaan edistävän alan terminologian yhtenäisyyttä. Käytännön toteutuksesta vastasi työryhmä, johon kuuluivat *Janne Marniemi* ja *Terho Pekkala* Valtakunnallisesta työpajayhdistyksestä sekä *Leena Sariola* ja *Pasi Ylipaavalniemi* VATES-säätiöstä.

Työryhmä tarkasteli sosiaalisen työllistämisen toimialan yksiköihin, niiden

Kuvio 1: Sosiaalisen työllistämisen toimialan rakenne

Heikossa työmarkkina-asemassa olevia välittömästi työllistävät tai sitä tukevat ja / tai työllistymismahdollisuuksia / toimintakykyä parantavat toimenpiteet, palvelut ja tuet, joita tuottavat / rahoittavat työhallinto, kunnat, Kela, ESR, RAY, 3. sektori...

1. Työllistymisen monipalvelukeskukset

2. Tuotannolliset työkeskukset

3. Työpajat

4. Kehitysvammaisten työtoimintayksiköt

5. Mielenterveyskuntoutujien työtoimintayksiköt

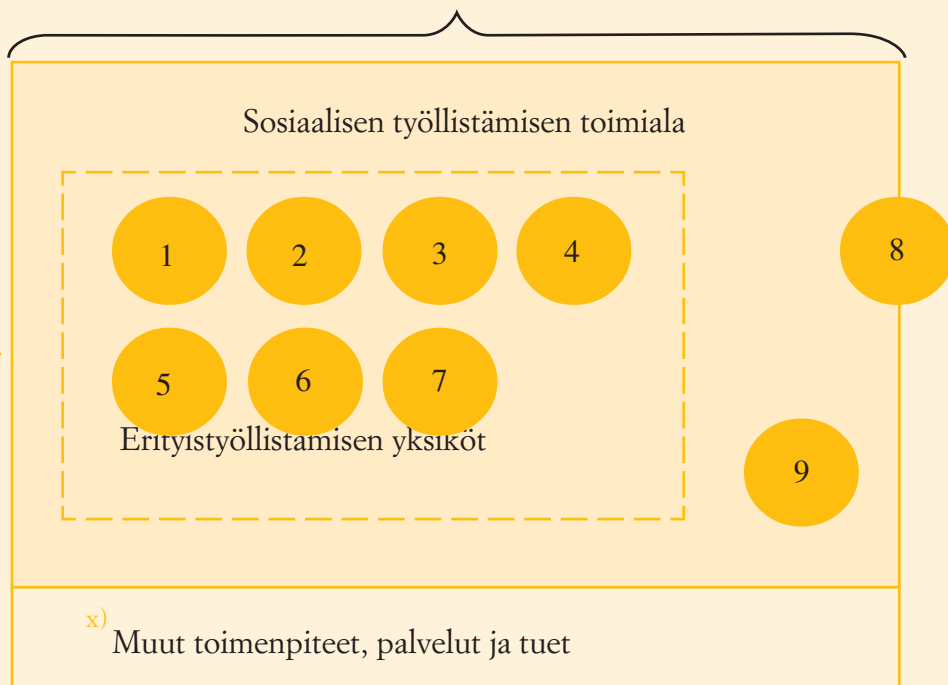
6. Tuetun työllistämisen yksiköt / palvelut

7. Mielenterveyskuntoutujien klubitalot

8. Sosiaaliset yritykset

- joiden tavoitteisiin kuuluu heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen
- muut sosiaaliset yritykset

9. Työllistymistä tukevat projektit

x) Heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen (työllistämistarkoitus) työhallinnon jne. toimenpiteiden, palveluiden ja tukien avulla tai ilman niitä kuntiin, 3. sektorille jne. (ei sosiaalisen työllistämisen toimialan yksiköihin) ja heidän työllistymistään tukevat toimet / palvelut (työhallinto, kunnat, Kela...), jotka toteutuvat muualla kuin sosiaalisen työllistämisen toimialan piirissä.

tarjoamiin työllistämispalveluihin ja alan työntekijänimikkeisiin liittyviä käsitteitä ja niiden keskinäisiä suhteita. Myös vammaisuuteen ja vajaakuntoisuuteen liittyviä käsitteitä määriteltiin.

Kyse ei ole alan käsitteistön kattavasta määrittelytyöstä. Lainsäädännössä tai viranomaisten ohjeissa määritellyt käsitteet jätettiin pääasiassa tämän tarkastelun ulkopuolelle.

Kuviossa 1. on esitetty työn lähtökohta: sosiaalisen työllistämisen toimialan rakenne.

Sosiaalisen työllistämisen toimialalla tarkoitetaan erityistyöllistämisen yksiköitä, osin sosiaalisia yrityksiä sekä työllistymistä eri tavoin tukevia projekteja. Erityistyöllistämisen yksiköitä ovat muun muassa tuotannolliset työkeskukset, työllistymisen monipalvelukeskukset, työpajat sekä kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien työtoimintayksiköt.

Erityistyöllistämisen yksiköiksi on määritelty myös erillisinä toimivat tuetun työllistymisen palvelut sekä mielen-terveyskuntoutujien klubitalot, vaikka ne ”vain” tukevat avoimille työmarkkinoille työllistymistä eivätkä itse työllistä. Sosiaalisista yrityksistä toimialaan kuuluvat ne, joiden toiminnan tavoitteisiin on kirjattu heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistäminen. Toimialan laajuutta kuvastaa se, että jo pelkästään erityistyöllistämisen yksiköitä löytyy maastamme noin 500.

Toinen keskeinen lähtökohta työryhmän työlle oli työllistämispalveluiden jaottelu kolmeen pääluokkaan: työsuhteinen työllistäminen, työtoiminta sekä valmentava ja kuntouttava toiminta. (kuvio 2.)

Heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä tuetaan lukuisten eri tahojen rahoittamien ja toteuttamien toimenpiteiden, palve-

luiden ja tukien avulla, josta osa toteutuu sosiaalisen työllistämisen toimialan piirissä asiakkaille tarjottuina työllistämispalveluina. Käsitetyön haastavuutta kuvaa se, että työryhmä ei löytänyt heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistämiseksi tai työllistymisen tukemiseksi tarjottavien palveluiden kokonaisuudelle kuvaavaa ja eri tahojen hyväksymää käsitettä.

Teksti:
Pasi Ylipaavalniemi

Ylipaavalniemi, P.; Sariola, L.; Marniemi, J.; Pekkala, T (2005): Sosiaalisen työllistämisen toimialan käsitteet. VATES-säätiö ja Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. VATES-säätiön julkaisuja.

Raportti on tulostettavissa osoitteesta www.vates.fi

Kuvio 2: Työllistämispalveluiden pääryhmät

Erityistyöllistämisen yksiköiden tarjoamien palveluiden ryhmittely ja sisällöt

Työllistämispalvelut (ml. palveluohjaus)

Työhönvalmennus

Yleiskäsite asiakkaan työllistymistä tavallisiin työyhteisöihin tukeville palveluille
Sisältää palveluita yhdestä tai useammasta työllistämispalveluiden pääryhmästä

Työvalmennus

Työnteon kautta tapahtuvaa asiakkaan työkyvyn edistämistä
Sisältää palveluita yhdestä tai useammasta työllistämispalveluiden pääryhmästä

^{x)} Tuetusti työllistynyt asiakas on työsuhteessa tavalliseen työyhteisöön, ei erityistyöllistämisen yksikköön. Näin ollen tuettua työllistymistä ei ryhmitellä työsuhteisen työllistämisen alle...

Vammaisten työllistymiseen syntynyt globaali verkosto

■ Kun vammaisten työyksikön tuote tai palvelu on päässyt hankintalistalle saavutettuaan kilpailukyisen laadun ja hinnan, maan hallintoyksiköitten tulee ostaa tämä tuote tai palvelu näiltä niin kauan kuin yksikkö pystyy tuottamaan kyseisen tuotteen tai palvelun. Ohjelmaan sisältyvän koulutuksen ja kehittämisen avulla huolehditaan, että vammaisten yksikkö pystyy kilpailukyiseen tuotantoon jatkuvasti. Näin on USA:ssa.

Tätä tarkoitusta varten perustettiin 1970-luvulla ohjelma, jonka tavoitteena on luoda työllistymismahdollisuuksia vammaisille edistämällä liittovaltion hankintojen ostamista voittoa tuottamattomilta, vammaisia työllistävilä yhteisöiltä. Tähän kehittämissuunnitelmaan sisältyy sekä liittovaltion hankintoja suorittavien

henkilöiden että vammaisia työllistävien yhteisöjen koulutusta.

Tähän toimintaan voi tutustua Workability Internationalin vuosittaisessa konferenssissa 5.-8.9.2006 Washington DC:ssä, USA:ssa. Konferenssin paikallinen järjestäjä on NISH, joka on liittovaltion tasolla toimiva kehittämissuunnitelma. NISH:in tavoitteena on edistää vammaisia työllistävien yhteisöjen mahdollisuuksia toimittaa palveluja ja tuotteita julkiselle sektorille.

Workability International on maailmanlaajuinen, vammaisille ja vajaakuntoisille työtä ja työvoimapalveluja tuottavien organisaatioiden yhteiselin. Sen jäsenenä on mukana työllistämishankinnoissa. Jäsenorganisaatioita on 27 maassa, kaikissa maanosissa. Suomesta jäsenenä tässä verkostossa on VATES-säätiö. Suomesta kaivataan mukaan lisää jäseniä.

Workability Internationalin eurooppalainen jäsen Workability Europe on verkostoitunut Euroopassa vammaisten ja vajaakuntoisten työllistymistä kehittävien yhteistyöorganisaatioiden kanssa. Se on perustajajäsenenä Euroopan Vammaisfoorumissa sekä eurooppalaisessa työllistämisen ja kuntoutuksen palveluntuottajien yhteistyöverkostossa. Se on myös jäsenenä Euroopan sosiaalisten yhteisöjen foorumissa, Euroopan liiketoiminta & vammaisuus -verkostossa ja voittoa tuottamattomien organisaatioiden eurooppalaisessa valtuustossa. Se on myös läheisessä yhteistyössä työnantaja- ja työntekijäliittojen kanssa.

Katso lisää Workability Internationalista: www.workability-international.org

Yrittäjäkokemuksesta hyötyä yritystutkimukseen

- Omat kokemukseni yrittäjyydestä ovat monin tavoin hyödynnettävissä yritystutkijan tehtävässä, Kari Karhu sanoo.

■ Kauppatieteiden maisteri Kari Karhu aloitti VATES-säätiön määräaikaisena yritystutkijana elokuussa. Hänen tehtävänään on perustettavien sosiaalisten yritysten liiketoimintasuunnitelmien arviointi ja liiketoiminnan suunnittelussa avustaminen. Hän osallistuu myös EQUAL-yhteisöaloitteen puitteissa toteutettavan *Kestävää työllisyyttä sosiaalisissa yrityksissä* -projektin tehtäviin.

- Yritystutkijan tehtävä on mielenkiintoinen, Kari Karhu arvioi. Se tarjoaa näköaloja yritysmaailmaan. Kiinnostavaa on myös projektiin sisältyvä kansainvälinen yhteistyö ja sosiaaliseen yritystoimintaan tutustuminen eri Euroopan maissa.

Karilta itseltään löytyy kokemusta

liiketoiminnan suunnittelusta ja yrittäjyydestä sekä itse yrittäjänä että yrityksen osakkaana. Myös myynnistä ja markkinoinnista on kokemusta.

- Opintomatka Saksaan lokakuussa toi uutta tietoa kehittyneestä sosiaalisesta yritystoiminnasta. Yhteistyö kansainvälisten kumppaneiden kanssa Iso-Britanniassa, Italiassa, Puolassa ja Liettuaassa tulee sekin varmasti olemaan mielenkiintoista, kehittävä ja hyödyllis-

tä suomalaisen sosiaalisen yritystoiminnan kannalta, päättelee Kari Karhu.

Tässä yhteistyössä Kari Karhun hankkima EU-rahoituksen asiantuntija- ja yrittäjäkoulutus tulee käyttöön.

- Tavoitteenani on, että yhteistyössä eri toimijoiden kanssa perustetaan useita uusia sosiaalisia yrityksiä ja järjestetään näin työmahdollisuuksia vajaakuntoisille ja pitkäaikaistyöttömille.

Toivon, että sosiaalisten yritysten lainsäädännön uudistaminen parantaa näiden toimintaedellytyksiä niin, että ne pystyvät nykyistä paremmin kestäväan ja pitkäjänteiseen sosiaaliseen työllistämiseen.

- Etelä-Savossa sijaitseva kesämökki vie osan vapaa-ajasta. Lisäksi harrastan country&western -musiikkia ja lukemista. Myös hiihto ja lenkkeily kuuluvat kuvaan.

Teksti ja kuva: Heikki Manninen

Työn vaativuuden arviointi - mahdollisuus oikeudenmukaiseen palkkaukseen

■ Lea Rantasen ja Leena Sareskorven teos Arvioinnin aika, käytännönläheisiä tietoja palkkauksen uudistamistyöhön voi antaa sysäyksen uudelle keskustelulle vammaisten ja vajaakuntoisten palkkaukseen. Kirja esittelee työn vaativuuden arvioinnin menetelmän, jonka keskeinen periaate on, että siinä arvioidaan tehtävän vaativuutta, ei henkilöä, joka tehtävää suorittaa. Näin vammaisen tai vajaakuntoisen voi saada samaa tehtäväkohtaista palkkaa kuin työtoverinsa ja mahdolliset erot palkkauksessa muodostuisivat suoriutumiseen pohjautuvassa, henkilökohtaisessa palkanosassa. Menetelmän avulla voidaan arvioida organisaatioiden eri tehtäviä ja niiden vaativuutta suhteessa perustehtävään sen sijaan, että arvioidaan vammaisen tai vajaakuntoisten työkyvyn vajavuutta suhteessa nk. normaaliin työkykyyn.

Työn vaativuuden arvioinnin tavoitteena on muodostaa oikeudenmukainen palkkojen hierarkia, joka perustuu samapalkkaisuusperiaatteeseen: samanarvoisesta työstä on maksettava tekijälleen samaa palkkaa. Suomessa työn vaativuuden arviointiin perustuvia palkkausjärjestelmiä käytetään jo monella sopimusallalla niin teollisuudessa, kunnissa kuin valtiollakin. Työnantaja on veloitettu samapalkkaisuusperiaatteen noudattamiseen jo vuonna 1951 ILO:n yleissopimuksessa, 1957 Rooman sopimuksessa ja 1975 EU:n samapalkkaisuusdirektiivissä. Myöhemmin sekä Euroopan unionin että Suomen lainsäädännössä samapalkkaisuutta on pyritty edistämään eri tasa-arvo- ja syrjimättömyyslainsäädäntöjen avulla.

Ensisijaisesti samapalkkaisuusperiaatteella pyritään edistämään naisten ja miesten välistä palkkatasa-arvoa. Nykyisin tasa-arvo nähdään myös laajemmin, työyhteisön moninaisuutta hyödyntävänä kilpailutekijänä. Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus myös palkkausjärjestelmässä kannustavat henkilöstöä parempiin tuloksiin ja edistävät työyhteisön hyvinvointia ja kilpailukykyä.

Teos esittelee yhden analyysimallin sekä kertoo käytännön esimerkein arviointityön prosessista. Pääpiirteissään järjestelmässä on neljä vaativuustekijää, jotka on jaettu osatekijöihin seuraavasti:

1. Osaaminen: koulutus ja kokemus, tietojen ja taitojen soveltaminen, harkinta ja ongelmanratkaisutaito
2. Yhteistyötaidot: vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot
3. Vaikutukset ja vastuu: suunnittelu- ja kehittämisvastuu, henkilöstövastuu, taloudellinen vastuu, materiaalivastuu ja vastuu ihmisistä
4. Työolosuhteet: työolosuhteet ja kuormittavuus, henkinen kuormittavuus

Prosessi etenee vaativuustekijöiden painotuksen kautta tehtävien pisteytykseen, jolloin kullekin tehtävälle saadaan oma vaativuusprofiili. Järjestelmä pystyy arvioimaan koko työyhteisön senhetkisen palkkatason suhteessa toisiinsa ja vaativuuteen regressiosuoran avulla. Suoran avulla voi tulkita, mitkä tehtävät ovat vaativuuteen nähden alipalkkittuja, mitkä ylipalkkittuja.

Teos antaa kokonaiskuvan arviointiprosessista, joka parhaimmillaan takaa koko organisaatiolle mahdollisuuden kehittää omaa toimintaansa. Arvioinnista voisi olla hyötyä myös sosiaalisen työllistämisen toimialalla. Sen avulla moniammatillisesti ja monien eri alojen välimaastossa toimivat organisaatiot voivat kehittää omaa työtään ja palkkaustaan niin, että se huomioisi moninaisuuden ja edistäisi tasa-arvoa eri alojen ammattilaisten välillä.

Teksti:
Pauliina Lampinen

Lea Rantanen, Leena Sareskorpi:
Arvioinnin aika. Käytännönläheisiä tietoja palkkauksen uudistamistyöhön. Helsinki 2005. 154 sivua.

”Velkaneuvoja tarvitaan velkaantuneen työttömän auttamiseen”

■ -Velkaongelmat ovat yksi pitkäaikaistyöttömyyden venymiseen vaikuttava tekijä. Ylivoimainen velkaongelma ja tietämättömyys velkojen määrästä heikentävät mahdollisuutta hakeutua töihin. Tämän vuoksi on tärkeää, että ihminen saa apua sekä työttömyyteensä että velkojensa selvittämiseen samasta paikasta niin, että häntä auttavat tekevät myös keskenään yhteistyötä. Pitkäaikaistyöttömille on oltava tarjolla velkaneuvontaa osana työllistymispalveluja, sanoi työministeri *Tarja Filatov* marraskuussa Kuopiossa puhuessaan piispa *Wille Riekkisen* järjestämässä Kaski-projektin tilaisuudessa.

Velkaneuvojan sijoittaminen osaksi palvelukeskusta auttaa asiakasta sekä lisää urasuunnittelijoiden ja työvoimaohjaajien tietämystä velkojen selvittelymahdollisuuksista. Asiakkaan motivoiminen työnhaussa ja velkojen selvittämisessä helpottuu.

- Yli neljän vuoden kokemus osoittaa, että velkaneuvonta yhtenä palvelukeskuksen toimintana on välttämätöntä, korosti työministeri Filatov.

Velkaisen työttömän työn aloittaminen on usein vaikeaa, koska hän näkee työntönnön kannattamattomana palkan mennessä velkojen lyhentämiseen. Ylivelkaantuminen on selkeä työllistymisen este. Osa ihmisistä ei tiedä, kuinka paljon heillä on velkaa eikä sitä, että velkajärjestelyyn voivat päästä myös työttömät henkilöt.

Vuoden työnantaja haussa!

■ VATES-säätiö palkitsee esimerkillisen vammaistyöllistäjän ja tämän kanssa yhteistyötä tehneen erityistyöllistämisen yksikön.

Katso lisätietoa Vates -info numero 3/05, sivu 22 tai VATES-säätiön kotisivuilta.

Nyt on aika tehdä ehdotuksia palkinnon saajiksi. Ehdotukset vuoden 2005 loppuun mennessä kehittämisspäällikkö *Leena Sariolalle* joko sähköpostitse: leena.sariola@vates.fi tai faksilla (09) 7527 5521. Lomake ehdotuksen tekemiseksi löytyy VATES-säätiön kotisivuilta, www.vates.fi

Yleishyödyllisten yhteisöjen verotus kiristyy?

■ Verohallitus antoi kesällä 2005 ohjeen yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksesta. Ylitarkastaja *Mia Keskinen* Verohallituksesta toteaa, että alan verovalvonta on ollut aikaisemmin vaatimatonta eikä käytäntöjä ole koko verohallinnon tasolla ohjattu.

- Verotus ei sinällään ole kiristynyt, Mia Keskinen toteaa.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjä edustava Yty ry ei yhdy verohallituksen kantaan. Sen mukaan verotusohjeessa haetaan uusia tuloverotuksen kohteeksi määrättäviä yleishyödyllisiä yhteisöjä. Lisäksi verotusohje kaventaa yleishyödyllisen yhteisön määritelmää ja saattaa vaikuttaa muillakin hallinnon aloilla yleishyödyllisyyden käsitteen tulkin-taan. Suuret muutokset edellyttäisivät poliittista keskustelua ja lainsäädännöllisiä muutoksia.

Verotuksen muutosten takia koko sosiaali- ja terveysjärjestöjen palvelu-toiminta voi olla vaarassa. Tällaisessa tilanteessa kärsivät asiakkaat.

Verotusohjeen aiheuttamien ongelmien takia tulisi järjestöjen ja julkisen

vallan voida ottaa harkinta-aikaa tulossa olevien muutosten ennakoimiseksi ja niiden aiheuttamien seuraamusten arvioimiseksi, Yty katsoo.

Yleishyödyllisten yhteisöjen verotus perustuu tuloverolakiin, jonka 22. pykälässä yleishyödyllisyys määritellään. Tämä on nyt uhattuna myös EU:n palveludirektiiviluonnoksessa, jossa puhutaan vain taloudellisesta tai eitaloudellisesta toiminnasta. Yleishyödyllisen kansalaistoiminnan erityisasemaa ei oteta siinä huomioon.

Yleishyödyllinen yhteisö on verovelvollinen saamastaan elinkeinotulosta. Yhdistyksen varainhankinta on määritelty sen säännöissä, ja varainhankinta perustuu aina yhteisön toiminnan tarkoitukseen.

Elinkeinotoiminnan tunnusmerkkeinä pidetään sitä, että yhteisö toimii kilpailutilanteessa harjoittaen samanlaista toimintaa kuin elinkeinonharjoittaja. Erityisesti sijoitustoiminta, suuri riskinotto ja tuottojen rahastointi ovat elinkeinotoimintaa.

Esimerkiksi jos yhteisön koulutus- ja julkaisu-toiminta kohdistuu rajoittamattomaan henkilöpiiriin, se on elinkeinotoimintaa. Kun yleishyödyllinen

yhteisö osallistuu kunnan järjestämään tarjouskilpailuun vaikkapa lastenhoidosta, sen toiminta on tältä osin elinkeinotoimintaa.

Lisätietoja verohallituksen ohjekirjeestä: <http://www.vero.fi/artikkeli/4016>

Tuettu työllistyminen - Näkökulmia tuetun työllistymisen työhönvalmennukseen

■ Julkaisu avaa erilaisia näkökulmia tuettuun työllistymiseen ja sen ideologiaan. Se tekee tuetun työllistymisen työhönvalmennusta tunnetuksi uutena mahdollisuutena ammatillisessa kuntoutuksessa.

Julkaisu tarkastelee työhönvalmennusta eri näkökulmista; se ilmestyy joulukuussa 2005 ja on tulostettavissa myös netistä: www.vates.fi.

Tied. Eija Andelin, puh. (09) 7527 5501, eija.andelin@vates.fi

Uudistuksia uudelta vuodelta

■ Vajaakuntoisten työosuusrahan veroton vähimmäismäärä korotetaan 9 eurosta 12 euroon. Korotus hyödyttää kuntien ylläpitämien työkeskusten työ- ja päivätoimintaan osallistuvia. Työosuusrahan saajista suurin osa on kehitysvammaisia. Osa on mielenterveyskuntoutujia, joiden ainoa tulo on kansaneläke. Työosuusrahaa saa noin 6 800 henkilöä.

Pitkäaikaistyöttömät voivat saada kuntoutusrahaa päihdekuntoutuksen ajalta. Kuntoutusrahaa tullaan maksamaan noin 3 000 henkilölle.

Pitkäaikaistyöttömien työhön paluuta tuetaan asumistuen muutoksella. Asumistuen maksamista jatketaan kolmen kuukauden aikana entisen suuruisena, kun yli vuoden työttömänä ollut henkilö saa työtä. Muutoksella tuetaan työllistymistä ja estetään

takaisinperintätalanteita. Tukimuutos kannustaa työllistymään, kun työhönmeno ei enää aiheuta asumistuen leikkausta välittömästi. Uudistus koskee 3 000 – 5 000 henkilöä, jotka saavat noin 200 euron hyödyn kuukaudessa.

Koulupudokkaiden saamiseksi takaisin koulutukseen käynnistetään Omakymppi, jolla tuetaan nuorten paluuta koulutukseen. Omakymppissä tarjotaan monipuolista lisäopetusta, jolla varmistetaan nuorelle jatkokoulutuspaikka.

Työpajatoiminta vakinaistetaan. Näin ehkäistään nuorten syrjäytymistä, tuetaan vaikeuksissa olevia nuoria ja autetaan heitä koulutukseen ja työelämään hakeutumisessa.

Tiedot sisältyvät valtioneuvoston budjettiesitykseen vuodelle 2006.

Kuntoutuslaki uudistui lokakuussa

■ Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutus- ja kuntoutusraha-etuuksista tuli voimaan lokakuun alusta 2005. Uusi laki korvasi entiset lait Kelan kuntoutuksesta ja kuntoutusrahasta vuodelta 1991.

Lain mukaan ammatillista kuntoutusta voidaan järjestää sellaiselle henkilölle, joka ei sitä saa julkista työvoimapalvelua työeläkelaitoksia tai erityisopetusta koskevien lakien perusteella.

Kelan ammatillista kuntoutusta voi saada, jos henkilöllä on uhka työttömyydestä, tai jos hänen työkykynsä on oleellisesti heikentynyt vamman tai sairauden vuoksi. Työkyvyttömyyden uhka on olemassa, jos henkilö todennäköisesti siirtyy työkyvyttömyyseläkkeelle ilman ammatillista kuntoutusta.

Kela voi järjestää ja korvata myös muuta ammatillista kuntoutusta harkintansa mukaan valtion tulo- ja menoarvion puitteissa.

VATES-säätiö edistää vammaisten ja vajaakuntoisten työllistymistä ja kuntoutumista.

Toimintamme avainalueita ovat tuettu työllistyminen, sosiaaliset yritykset ja työkeskukset sekä kuntouttava työ ja työyhteisö.

Kehitämme työllistymismuotoja ja kuntoutusmalleja yhdessä käytännön toimijoiden kanssa tuetun työllistymisen FINSE-verkostossa ja sosiaalisten yritysten SOFI-verkostossa.

Tarjoamme asiantuntijapalveluja: tietopalvelua, koulutusta, konsultointia ja ohjausta.

Vaikutamme työllistymistä edistävään sosiaali- ja työllisyyspolitiikkaan, työmarkkinoihin sekä työllistymis- ja kuntoutusjärjestelmiin.

Vuonna 1993 perustetun säätiön taustavaikuttajiin kuuluu 35 yhteisöä:

Avain-säätiö

Epilepsialiitto ry

Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys ry

Etelä-Suomen lääninhallitus

Invalidiliitto ry

FILHA ry

Hengitysliitto HELI ry

Kanta-Hämeen Hengitys ry

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Kehitysvammaliitto ry

Kiipulasäätiö

Kuntoutussäätiö

Kuulonhuoltoliitto ry

Kuurojen Liitto ry

Kuurojen palvelusäätiö

Kuopion Seudun Hengitysyhdistys ry

Kärkulla samkommun

Lihastautiliitto ry

Laptuote-säätiö

Mielenterveyden Keskusliitto ry

Näkövammaisten Keskusliitto ry

Parik-säätiö

Puustellin tuki ry

Päijät-Hämeen Hengitysyhdistys ry

Päijät-Hämeen koulutus konserni -kuntayhtymä

Pääjärven kuntayhtymä

Raina-säätiö

Rinne koti-Säätiö

Satakunnan erityishuoltopiirin kuntayhtymä

Suomen CP-liitto ry

Suomen Mielenterveysseura

Suomen MS-liitto ry

Turun Seudun Hengitysyhdistys ry

Uudenmaan Vammaispalvelusäätiö

Yritystaito Oy

VATES-säätiö

PL 40, Oltermannintie 8,
00621 Helsinki
Puh. (09) 7527 551
Faksi (09) 7527 5521
www.vates.fi

Julkaisut

Työlainsäädännön perusteita työvalmentajille

Jaana Paanetoja

Työlainsäädäntöön liittyvää tietoa tarvitaan avustettaessa vajaakuntoisia ja vammaisia asiakkaita avointen työmarkkinoiden työsuhteisiin liittyvissä asioissa.

Tässä vihkosessa työoikeuden perusasiat on esitetty helpotajuisesti ja pääsääntöjä painottaen. Mukana ovat mm. työnsopimuksen solmiminen ja työehtosopimusten vaikutus. Teos on tarkoitettu erityisesti tuetun työllistymisen mallin mukaiseen toimintaan. Tavoitteena on herättää lukija pohtimaan työoikeudellisia asioita eri näkökannoilta. 2005. Kirja on ilmainen.

Sosiaalipalveluna järjestettävästä työstä

Jaana Paanetoja

Artikkeli, jossa tutkitaan työllistymistä edistävän lainsäädännön voimaantuloa ja sen aiheuttamia muutoksia invalidihuoltolain mukaiseen suojatyöhön verrattuna.

VATES-säätiön tuottama eripainos Työoikeudellisen Yhdistyksen vuosikirjasta 2003-2004. 2005, 28 s. Kirja on ilmainen.

Sosiaalisen työllistämisen toimialan käsitteet

Pasi Ylipaavalniemi, Leena Sariola, Janne Marniemi, Terho Pekkala

Julkaisun tarkoituksena on edistää sosiaalisen työllistämisen toimialan keskeisten käsitteiden yhtenäistä käyttöä. Julkaisu on Valtakunnallisen Työpajayhdistyksen ja VATES-säätiön yhteisen työn tulos ja kannanotto alan keskeisen käsitteistön vakiinnuttamiseksi.

2005, 22 s. Kirja on ilmainen, tulostettavissa myös internetistä osoitteesta: www.vates.fi

Työn tekeminen kuntouttaa - kun on töitä jaksaa paremmin

Arja Suni, Tuula Heikkilä, Sisko Korpi, Pekka Lehto, Nina Rantamäki ja Eija Rautakorpi

2003, 120 s., 10 euroa + toimituskulut.

Muut julkaisut kts. www.vates.fi

Tilaukset:

Eija Andelin

Puh. (09) 7527 5501 Faksi (09) 7527 5521
eija.andelin@vates.fi

Henkilöstö

Tuettu työllistyminen-FINSE

Kehittämispäällikkö

Leena Sariola

(09) 7527 5504

050 5223 631

Sihteeri

Eija Andelin

(09) 7527 5501

Sosiaaliset yritykset-SOFI

Kehittämispäällikkö

(avoin)

(09) 7527 5567

050 3399 811

Yritystutkija

Kari Karhu

(09) 7527 5569

044 512 5128

Sihteeri

Eija Andelin

(09) 7527 5501

Välittäjäorganisaatioprojekti

Projektipäällikkö

Pauliina Lampinen

(09) 7527 5525

050 4087 734

Kuntouttava työ ja työyhteisö

Kehittämiskonsultti

Ellen Vogt

(09) 7527 5503

0440 724 942

Tutkimus

Tutkija

Pasi Ylipaavalniemi

(09) 7527 5508

Sosiaalipoliittinen vaikuttaminen

Tiedotussihteeri

Arto Vilmi

(09) 7527 5568

Viestintä

Tiedottaja

Juha Saarinen

(09) 7527 5506

050 3787 959

Tiedottaja

Outi Lindroos

(09) 7527 5566

Hallinto

Toimitusjohtaja

Marjatta Varanka

(09) 7527 5505

Tiedotus- ja koulutussihteeri

Marianne Kaunismäki

(09) 7527 5502

Taloussihteeri

Vuokko Heikkilä-Kankkonen

(09) 7527 5509

Hyvää Joulua!
ja Onnellista Uutta Vuotta!
toivoo VATES-säätiö